

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ¹ ซึ่งเป็นระบบที่เน้นให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทุกองค์กรต้องทำหน้าที่ตรวจสอบความจริงในคดีตั้งแต่เริ่มต้นคดี และเพื่อให้การดำเนินคดีของรัฐบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากสาธารณชน กระบวนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลายจึงต้องดำเนินไปด้วยความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานภายใต้กรอบของกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้องมีเจ้าพนักงานในแต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้องในการใช้อำนาจ ในแต่ละขั้นตอนที่ต้องมีกฎหมายรองรับและบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการใช้อำนาจโดยไม่ซ้ำซ้อนและสามารถใช้อำนาจได้อย่างเต็มที่ การกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดให้ชัดเจนเพื่ออำนาจในการปฏิบัติการ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับอำนาจในการสอบสวน ถือเป็นอำนาจที่มีความสำคัญมากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยแบ่งแยกการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีออกจากกัน ซึ่งก็มีผลเท่ากับการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนออกจากอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ส่วนระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่จะถือว่าการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินไปในกระบวนการเดียวกัน ดังนั้นพนักงานอัยการของประเทศเหล่านั้นจึงเป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแลการสอบสวนตั้งแต่วิธีเริ่มต้นของคดีรวมทั้งมีอำนาจทำการสอบสวนด้วยตนเองได้อีกด้วย

การแบ่งแยกอำนาจการสอบสวนออกจากการฟ้องร้องคดีในระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยนั้น ทำให้พนักงานอัยการไม่มีบทบาทเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอบสวน พนักงาน

¹ จาก การให้ถ้อยคำของบุคคลในฐานะพยานในชั้นเจ้าพนักงาน: ยืนหยัดบนหลักนิติธรรม (น.259), โดย อุคม รัฐอมฤต, 2552, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ลิขสิทธิ์ 2552 โดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อัยการของไทยจะเริ่มคดีต่อเมื่อการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเสร็จสิ้น แล้วส่งสำนวนการสอบสวนมายังพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจึงจะเริ่มปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ของตนในขั้นตอนของการฟ้องคดีได้ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการของไทยจึงเป็นความสัมพันธ์ในแนวนอน (Horizontal relation) กล่าวคือ พนักงานอัยการไม่มีอำนาจสอบสวนหรืออำนาจการหรือกำกับดูแลการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นการดำเนินคดี พนักงานอัยการจะสามารถเริ่มคดีต่อเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนที่ส่งมาจากพนักงานสอบสวน ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้จะพบในประเทศที่ใช้ระบบกล่าวหา เช่น ประเทศอังกฤษ²

ส่วนระบบที่พนักงานอัยการมีอำนาจทำการสอบสวนหรือกำกับดูแลการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นคดี โดยพนักงานอัยการอาจเข้ามาดำเนินคดีเองหรือมอบหมายให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีแทนก็ได้ นั้น ความสัมพันธ์ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในระบบดังกล่าวนี้เรียกว่า ความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (Vertical relation) ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะแนวตั้งนี้ จะพบในระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศที่อยู่ในระบบประมวลกฎหมาย ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี³

การแบ่งแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องดังกล่าวนี้ย่อมผิดหลักสากลอย่างยิ่ง เพราะพนักงานสอบสวนไม่ใช่ผู้นำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดในศาล แต่เป็นเพียงผู้รวบรวมพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการ ซึ่งเท่ากับว่าพนักงานอัยการเป็นแต่เพียงผู้กลั่นกรองสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนส่งมาให้ และถือได้ว่าพนักงานอัยการทำงานตามสำนวนที่ตำรวจส่งมาเท่านั้น⁴

การแบ่งแยกความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนและชั้นฟ้องร้องคดีออกจากกันเด็ดขาดนั้น ทำให้มีการแบ่งอำนาจของพนักงานสอบสวนออกจากอำนาจของพนักงานอัยการในการค้นหาความจริงในคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีที่เกี่ยวกับการสอบสวนเด็กในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการเข้าร่วม

² จาก “การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา” คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 (น. 12 -13), โดย อุทัย อาทิวะช, 2555, กรุงเทพฯ: วิ.เจ.พรินติ้ง, ลิขสิทธิ์ 2555 โดยสำนักพิมพ์วิ.เจ.พรินติ้ง.

³ แหล่งเดิม. (น. 13).

⁴ จาก กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (น. 33), โดย คณิต ฌ นคร, 2549, กรุงเทพฯ: วิญญูชน. ลิขสิทธิ์ 2549 โดยสำนักพิมพ์วิญญูชน.

สอบสวนผู้เสียหายที่เป็นเด็ก⁵ แต่กฎหมายมิได้บัญญัติในเรื่องอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการไว้ให้ชัดเจน เช่น พนักงานอัยการควรจะเป็นผู้กำหนดทิศทางหรือกำกับการสอบสวน เนื่องจากประเทศไทยใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งเป็นระบบที่เน้นให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทุกองค์กรต้องทำหน้าที่ที่ตรวจสอบความจริงในคดีตั้งแต่เริ่มต้นคดี

เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาคือการค้นหาความจริง และขณะเดียวกันการค้นหาความจริงจะต้องเป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมอันได้แก่ ผู้ที่ถูกกล่าวหา รวมถึงผู้เสียหายหรือพยานด้วย ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหา รูปแบบของการดำเนินคดีอาญาย่อมแตกต่างกันไปโดยเฉพาะการดำเนินคดีอาญาทั่วไปกับการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายที่เป็นเด็ก เพราะเด็กเป็นบุคคลที่ต้องได้รับความคุ้มครองมากเป็นพิเศษ เนื่องจากเด็กเป็นผู้ที่มีความอ่อนอายุ สภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ตลอดจนประสบการณ์การเรียนรู้รวมทั้งการถ่ายทอดข้อเท็จจริงยังไม่สมบูรณ์เท่ากับผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมสามารถค้นหาความจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมได้โดยแท้จริง⁶

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง “ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ซึ่งทรัพย์และปล้นทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วน ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เป็นการเฉพาะ ตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้อินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้ง โดยไม่มีเหตุอันสมควร”

⁶ จาก “กระบวนการยุติธรรมจะช่วยคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศได้อย่างไร” โดย เขมจุฑา สุวรรณจินดา, 2540, *บทบัญญัติ*, 53 (4), น. 149. นิตยสารของเนติบัณฑิตยสภา เจ้าของลิขสิทธิ์.

ดังนั้นจึงได้มีแนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็ก โดยประเทศไทยเพิ่งมีการบัญญัติรับรองเป็นครั้งแรกว่าเด็กควรที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมและเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Rights of the Child) ในการกระทำที่ล่วงเกินเกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าจะกระทำโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก⁷ โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542⁸ ของประเทศไทยกำหนดให้มีการสอบปากคำเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ในกระบวนการดำเนินคดีอาญาเป็นพิเศษ เพื่อมุ่งประสงค์จะให้การคุ้มครองเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันสอบปากคำไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหา ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 โดยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา

⁷ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Rights of the Child) ข้อ 3 (1).

⁸ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542 มาตรา 133 ทวิ มีใจความว่า “ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป หรือในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปีและผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กร้องขอ หรือในคดีทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี การถามปากคำเด็กไว้ในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยาน ให้แยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและให้มีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากค่านั้นด้วย

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำอาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

ภายใต้บังคับแห่ง มาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

“ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวนและมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

133 ทวิ⁹ ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเฉพาะวรรคหนึ่งและวรรคสอง โดยสาระสำคัญในการคุ้มครองเด็กก็ยังคงเดิม บทบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้มีลักษณะพิเศษว่าการสอบสวนคดีอาญาโดยทั่วไป ทั้งยังมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับเด็กร่วมกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อร่วมกันคุ้มครองเด็กมิให้ได้รับความกระทบกระเทือนต่อจิตใจจากกระบวนการค้นหาความจริงในคดีอาญา จึงถือว่าเป็นมาตรการพิเศษในการคุ้มครองสิทธิของเด็กให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

แต่อย่างไรก็ดีกฎหมายไทยได้ละเลยการให้ความคุ้มครองต่อผู้เสียหายที่เป็นเด็กในคดีอาญามาเป็นเวลานาน และเป็นที่ยอมรับกันว่าผู้เสียหายที่เป็นเด็ก หากจะต้องมีหน้าที่มาให้การในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณาของศาลแล้ว เด็กอาจได้รับความเสียหายต่อจิตใจหรือชื่อเสียงอันเกิดจากกระบวนการดำเนินคดีอาญาซึ่งมุ่งเน้นค้นหาความจริงและให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา เพราะสภาพจิตใจของเด็กที่เป็นผู้เสียหายไม่ได้แตกต่างจากเด็กที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย และในบางคดีซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศหรือการทารุณเด็ก สภาพจิตใจของเด็กนั้นจะต้องได้รับการดูแลมากกว่าในกรณีอื่น และหากมีการดำเนินการเช่นเดียวกับการสืบพยานในคดีอาญา

⁹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 มาตรา 133 ทวิ มีใจความว่า “ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้อย่างความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรงโซก ซิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและป้องกันการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วน ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใดอาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวนโดยมิให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้ง โดยไม่มีเหตุอันสมควร”

“ให้เป็นที่หน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิตามวรรคหนึ่งด้วย”

โดยทั่วไปเด็กที่เป็นผู้เสียหายก็จะได้รับผลกระทบต่อจิตใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งเท่ากับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ซ้ำเติมความเสียหายและความเจ็บปวดแก่จิตใจของเด็กที่เป็นผู้เสียหาย

เมื่อได้พิจารณาจากกระบวนการค้นหาความจริงในประเทศไทยแล้วพบว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอยู่ในการพิจารณาคดีชั้นสอบสวนสำหรับเด็กที่เป็นผู้เสียหายนั้น ซึ่งเจ้าพนักงานมีอำนาจสอบสวน โดยอิสระและเด็ดขาดปราศจากการตรวจสอบจากองค์กรอื่นในกระบวนการยุติธรรม เช่น อัยการ และศาล ทำให้ไม่อาจมีส่วนรับรู้เรื่องตรวจสอบการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งในทางปฏิบัติอัยการซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ในการสั่งคดีและการว่าความในศาล มิได้มีส่วนร่วมดำเนินการของพนักงานสอบสวนในการสอบสวน เพราะไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการรวบรวมพยานหลักฐาน คงมีหน้าที่เพียงพิจารณาข้อเท็จจริงไปตามสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนได้จัดทำขึ้น ระบบตามกฎหมายดังกล่าวทำให้อัยการไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องของพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมไว้นั้นได้

ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้นถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายและเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญา คือ พนักงานอัยการ นั่นก็หมายความว่าพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง อันเป็นหลักเกณฑ์ของระบบอัยการที่สมบูรณ์¹⁰ กล่าวคือ ตามระบบอัยการที่สมบูรณ์ถือว่า การสอบสวนฟ้องร้อง เป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญา กระบวนการเดียวที่แบ่งแยกไม่ได้ เจ้าพนักงานตำรวจเป็นเพียงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานอัยการแต่การดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องในประเทศไทยใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งในทางปฏิบัติได้แยกความรับผิดชอบการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนออกจากการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ และการแยกความรับผิดชอบในทางปฏิบัติเช่นนี้เป็นการแยกที่ค่อนข้างจะเด็ดขาด รวมถึงพนักงานอัยการของไทยไม่มีบทบาทในเชิงรุก (Active) เนื่องจากหลักการแบ่งแยกอำนาจการสอบสวนกับการฟ้องคดีออกจากกัน โดยเด็ดขาด ทำให้พนักงานอัยการไม่มีบทบาทในการสอบสวน ซึ่งแตกต่างจากระบบอัยการสากลที่พนักงานอัยการมีบทบาทมากไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนหรือการฟ้องคดี เนื่องจากเป็นกระบวนการเดียวกันไม่แบ่งแยกออกจากกัน อย่างเช่นในระบบกฎหมายไทย ทำให้บทบาทของพนักงานอัยการของไทยไม่มีความชัดเจน

¹⁰ จาก *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (น. 66), โดย คณิต ฒ นคร, 2555, กรุงเทพฯ: วิทยุชน. ลิขสิทธิ์ 2555 โดยสำนักพิมพ์วิทยุชน.

โดยเฉพาะพนักงานอัยการที่เข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานอัยการที่พิจารณาสั่งคดีนั้นเป็นคนละคนกัน ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญายังขาดความต่อเนื่องในการดำเนินคดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีแนวคิดที่ว่าพนักงานอัยการในฐานะที่เป็นผู้มีหน้าที่สั่งคดีจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปร่วมรู้เห็นด้วยในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ตั้งแต่เริ่มต้นคดีโดยควรกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้สอบสวนคดีนั้นเองและให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ช่วยพนักงานอัยการอีกชั้นหนึ่ง เพื่อที่จะได้รับรู้ถึงความถูกต้องของพยานหลักฐาน และการปฏิบัติต่อผู้เสียหายอันเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะในการสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวกับเด็กที่ตกเป็นผู้เสียหาย ซึ่งภายหลังจากที่ประเทศไทยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 โดยได้มีการเล็งเห็นถึงความสำคัญในอันที่จะต้องมิวิธีปฏิบัติ โดยเฉพาะเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็ก เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานข้อ 12 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989¹¹ โดยการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็ก ให้แยกกระทำเป็นส่วนในสถานที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำด้วย แต่อย่างไรก็ดีการบังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กตามมาตรการพิเศษนี้ก็ยังเป็นปัญหา โดยเฉพาะอุปสรรคในตัวของกฎหมายในการคุ้มครองเด็กให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงนั้นยังพบปัญหาว่า ความไม่แน่ใจว่าการดำเนินการตามกฎหมายนั้นจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองเด็กหรือไม่ เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่สำหรับเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ดำเนินการซึ่งผลของความไม่แน่ใจดังกล่าว บางกรณีอาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็ก

ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ วรรคห้า ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของหลักทั่วไปในการสอบปากคำผู้เสียหายที่เป็นเด็ก เนื่องจากการสอบปากคำเด็กโดยทั่วไปนั้นกฎหมายกำหนด

¹¹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ข้อ 12.

1. รัฐภาคีจะประกันแก่เด็กที่สามารถมีความคิดเห็นเป็นของตนเองได้แล้ว ซึ่งสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นโดยเสรีในทุกๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก ทั้งนี้ ความคิดเห็นดังกล่าวของเด็กจะได้รับการพิจารณาตามสมควรแก่อายุและวุฒิภาวะของเด็กนั้น

2. เพื่อความมุ่งประสงค์นี้ เด็กจะได้รับโดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสที่จะมีสิทธิ มีเสียงในกระบวนการพิจารณาทางตุลาการ และทางปกครองใดๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็ก ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยผ่านผู้แทนหรือองค์กรที่เหมาะสมในลักษณะที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีปฏิบัติตามกฎหมายภายใน

ไว้ว่าการสอบปากคำผู้เสียหายที่เป็นเด็กในคดีประเภทต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายให้แยกกระทำ เป็นสัดส่วน โดยเป็นสถานที่เหมาะสมกับเด็กต่างหากไม่ปะปนกับการสอบปากคำทั่วไป และให้มีทีมสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบปากคำเด็ก ได้แก่ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการ แต่บทบัญญัติมาตรา 133 ทวิ วรรคห้า เป็นกรณีที่เป็นเรื่องเร่งด่วน หากบุคคลที่กล่าวมาข้างต้นไม่สามารถอยู่พร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งดังกล่าวข้างต้นร่วมอยู่ด้วยในการสอบปากคำผู้เสียหายที่เป็นเด็ก แต่ต้องบันทึก เหตุที่ไม่สามารถรอบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน แต่กรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งควรจะเป็น กรณีเป็นเหตุที่เกิดจากตัวผู้เสียหายที่เป็นเด็กเอง เช่น ผู้เสียหายหรือพยานเด็กใกล้จะเสียชีวิต¹² จึงจะ ถือว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินการ สอบสวนเท่านั้น

แม้เจตนารมณ์ในการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 จะมุ่งประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของเด็กให้ได้รับการดูแลด้วย วิธีการเฉพาะก็ตาม แต่ก็เป็นที่เห็นได้ชัดเจนจากถ้อยคำของกฎหมายนั้นเองว่า ในบางกรณีการ คุ้มครองสิทธิของเด็กไม่อาจดำเนินไปได้ตามที่เจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังบทบัญญัติ มาตรา 133 ทวิ วรรคห้า เป็นบทกฎหมายที่หย่อนหรือลดมาตรฐานลงกว่าปกติที่ใช้ในการให้ความคุ้มครอง ผู้เสียหายที่เป็นเด็ก เนื่องจากหลักเกณฑ์ปกติจะมีสหวิชาชีพเข้าร่วมในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็น เด็ก ถ้าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนขึ้นมาพนักงานสอบสวนอาจสอบปากคำผู้เสียหายที่เป็นเด็กไปโดย ไม่จำเป็นต้องรอให้มีบุคคลที่เกี่ยวข้องในการสอบปากคำมาครบจำนวนตามที่กำหนด คงมีเพียงบุคคล ที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงหนึ่งคนแล้วสอบปากคำไปพร้อมกับพนักงานสอบสวนก็เพียงพอ จึงเป็น กรณีที่ถือได้ว่าเป็นบทกฎหมายที่หย่อนหรือลดมาตรฐานในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็กลง และ หลักกฎหมายดังกล่าวนี้ขัดกับหลักการคุ้มครองเด็ก ซึ่งอาจจะทำให้เด็กไม่ได้รับความคุ้มครองตาม เจตนารมณ์ของกฎหมาย ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สมดังเจตนารมณ์ในการตรา พระราชบัญญัติดังกล่าว และจะเห็นได้ว่าการบัญญัติเหตุกรณีจำเป็นเร่งด่วนเช่นนี้ เป็นการอำนวยความสะดวก

¹² จาก คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา: ว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา (น. 573), โดย เกียรติจิจร วัจนะสวัสดิ์, 2553, กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินดี้ง. ลิขสิทธิ์ 2553 โดยสำนักพิมพ์พลสยาม พรินดี้ง.

ความสะดวกให้กับเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ ซึ่งไม่เป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเด็กอย่างแท้จริง เห็นได้ว่าการอ้างเหตุกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งนั้นเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนแต่เพียงผู้เดียวในการที่จะถือว่ากรณีใดเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งที่ไม่อาจรบกวนบุคคลดังกล่าวได้นั้น ยังไม่มีหลักเกณฑ์ใดมาตรวจสอบหรือรองรับในความถูกต้องหรือไม่ถูกต้องของการใช้ดุลพินิจในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งที่มีเหตุอันสมควรไม่อาจรบกวนบุคคลดังกล่าว เพราะขึ้นอยู่กับการสั่งใช้กรณีจำเป็นเร่งด่วนของพนักงานสอบสวนโดยลำพัง จึงทำให้เกิดการปฏิบัติที่มีขอบในการใช้กรณีจำเป็นเร่งด่วน อันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเด็ก และถือว่ากระบวนการยุติธรรม ไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายที่เป็นเด็ก เนื่องจากไม่ได้มุ่งคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็ก และไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายประกอบกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

โดยเฉพาะในการสอบสวนคดีอาญาในกรณีที่ผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ซึ่งประเทศไทยยังมีแต่บทบัญญัติที่เป็นการกล่าวถึงการคุ้มครองกรณีที่เด็กตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้โดยมิได้ให้การคุ้มครองถึงกรณีที่เด็กที่ตกเป็นผู้เสียหายโดยเฉพาะ ซึ่งหากพิจารณาคำว่า สิทธิ ในทัศนะของกฎหมายคงจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า คือ สิ่งที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองให้¹⁴ เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน สิทธิและหน้าที่ถือว่าเป็นของคู่กัน กล่าวคือ ผู้ใดมีสิทธิที่กฎหมายรับรองไว้ในเรื่องใด กฎหมายก็จะคุ้มครองสิทธิในเรื่องนั้นๆ ให้และด้วยเหตุดังกล่าวนี้บุคคลทั่วไปย่อมมีหน้าที่ในการเคารพสิทธิของผู้อื่น ถ้าบุคคลใดล่วงละเมิดสิทธิผู้ถูกละเมิดสิทธิย่อมตกเป็นเหยื่อ (victim) หรือผู้เสียหาย (injured person) ย่อมมีสิทธิที่จะร้องทุกข์กล่าวโทษหรือนำคดีไปฟ้องร้องยังศาลให้ลงโทษผู้นั้นเป็นความผิดอาญาและยังมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายในทางแพ่งได้ด้วย

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สิทธิเด็ก ในทัศนะของกฎหมาย¹⁵ คือ สิ่งที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองให้ตามที่กล่าวมาข้างต้น แต่อย่างไรก็ตามมีข้อจำกัดมากมายในการแก้ไขเยียวยาการละเมิดต่อสิทธิเด็ก ทั้งนี้ เพราะกฎหมายกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติ หรือเจ้าพนักงานบางหน่วยงาน ที่ถือว่าเป็นตัวแทนของรัฐเข้าทำแทนเด็ก ซึ่งหากพิจารณาตามอนุสัญญาว่า

¹⁴ จาก “สิทธิของเหยื่อ: กรณีเด็ก” โดย วชิรินทร์ บึงเจกวิญญูสกุล, 2535, *บทบัณฑิตย*, 48 (1), น.115. นิตยสารเนติบัณฑิตยสภา เจ้าของลิขสิทธิ์.

¹⁵ สิทธิของเหยื่อ: กรณีเด็ก. หน้าเดิม.

ด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า เด็กพึงมีสิทธิที่จะได้รับการดูแล และช่วยเหลือคุ้มครองเป็นพิเศษ (childhood is entitled to special care and assistance) และได้กำหนดหลักการคุ้มครองชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็กไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือมุ่งคุ้มครองมิให้เด็กถูกข่มเหงรังแก หรือถูกละเมิดต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และสวัสดิภาพ ไม่ว่าจะกรณีใดๆ เช่น การฆ่าทำร้าย การล่วงเกินทางเพศ การถูกเอารัดเอาเปรียบไม่ว่าทางใดๆ การไม่เสมอภาค จนเป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพของเด็ก จึงกำหนดให้มีการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็กที่ถูกกระทำให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็วที่สุด ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ได้ปรากฏอยู่ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก¹⁶

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงก่อให้เกิดปัญหาในทางข้อกฎหมายและในทางปฏิบัติ เนื่องด้วยความไม่ชัดเจนของกฎหมายซึ่งมีประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่น่าพิจารณาดังต่อไปนี้

ปัญหาความไม่ชัดเจนของบทบาทและหน้าที่ของพนักงานอัยการในการเข้าร่วมสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นเด็ก กล่าวคือบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง มิได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการให้ชัดเจนว่า มีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีนั้นอย่างไร ซึ่งกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการเป็นผู้กำหนดประเด็นการสอบสวน และกำหนดทิศทางในการสอบสวนหรือควบคุมการสอบสวน เพียงแต่ให้พนักงานอัยการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีเด็ก กล่าวคือเป็นเพียงผู้เข้าร่วมในการสอบสวนเด็กเท่านั้นหากเปรียบเทียบกับในเรื่องที่เกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพตามมาตรา 150 ได้บัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการออกคำสั่งและให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ

ปัญหาความไม่ชัดเจนของข้อกฎหมายในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคห้า ที่ไม่อาจรือนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้นั้น เห็นว่าเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่มากกว่าที่จะคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็ก ซึ่งการอ้างเหตุจำเป็นเร่งด่วนนั้นไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่ากรณีเช่นไรถือเป็นเหตุจำเป็นเร่งด่วน จึงเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนเท่านั้น โดยพนักงานสอบสวนอาจอ้างเหตุจำเป็นเร่งด่วนเพื่อไม่ต้องรอสหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบปากคำได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวพนักงาน

¹⁶ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ข้อ 39.

สอบสวนแต่เพียงผู้เดียว โดยที่ไม่มีหลักเกณฑ์การตรวจสอบหรือการถ่วงดุลการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรอื่นๆ ในส่วนนี้ได้ อันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเด็กที่ควรจะได้รับในการดำเนินการที่เหมาะสมอันเป็นประโยชน์สูงสุดของเด็ก¹⁷ ซึ่งจะเห็นว่าความไม่ชัดเจนของกฎหมายในมาตรา 133 ทวิ วรรคห้า¹⁸ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาที่ว่าเด็กที่ตกเป็นผู้เสียหายจะต้องถูกสอบปากคำซ้ำซ้อน ซึ่งเป็นการสร้างความบอบซ้ำทางจิตใจแก่เด็กและที่สำคัญย่อมไม่บรรลุวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

ปัญหาเกี่ยวกับพนักงานอัยการที่ร่วมสอบสวนและพนักงานอัยการที่พิจารณาสั่งคดีนั้น เป็นคนละคนกัน ทำให้ขาดความต่อเนื่องของการดำเนินคดีอาญา ส่งผลให้การพิจารณาคดีเกิดความล่าช้าหรือพยานหลักฐานที่ได้มาอาจจะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์จึงต้องมีคำสั่งให้มีการสอบสวนเพิ่มเติม ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นเด็กไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรมตามสมควร เพราะเด็กอาจจะต้องถูกสอบปากคำซ้ำซ้อน จากกรณีพนักงานอัยการที่เข้าไปร่วมสอบสวนกับพนักงานอัยการที่เป็นผู้รับผิดชอบสำนวนพิจารณาสั่งคดีเป็นคนละคนกันทำให้ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การพิจารณาคดีก็ย่อมผิดพลาดได้โดยง่าย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวถือได้ว่าเป็นกรณีที่ต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนเองโดยไม่ได้คำนึงสภาพจิตใจของผู้เสียหายที่เป็นเด็ก การที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นเด็กนั้นก็เพื่อให้พนักงานอัยการเข้าไปคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเด็กโดยตรง จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดให้พนักงานอัยการคนที่ยังร่วมสอบสวนกับพนักงานอัยการคนที่พิจารณาคดีจะต้องเป็นคนๆ เดียวกันจึงจะเกิดประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญามากกว่าที่ต่างคนต่างทำ

¹⁷ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ข้อ 3.

(1) ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าจะกระทำโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550 มาตรา 133 ทวิ วรรคห้า “ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็ก โดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นผู้เป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

เนื่องจากในระเบียบการดำเนินคดีของสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543 หมวด 4 การคุ้มครองเด็กในชั้นพนักงานอัยการ ข้อ 16¹⁹ ไม่มีข้อกำหนดให้พนักงานอัยการที่เข้าร่วมการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนนั้นจะต้องเป็นคนเดียวกับพนักงานอัยการที่พิจารณาสั่งคดี ทำให้การพิจารณาสั่งคดีต้องเสียเวลาในการพิจารณาสำนวนการสอบสวนอีกกระษะหนึ่ง แทนที่จะพิจารณาสั่งคดีได้ด้วยความรวดเร็ว ทั้งที่เจตนารมณ์ของกฎหมายประสงค์ให้การมีพนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นคดี เพื่อสามารถทำให้พนักงานอัยการเข้าใจรูปคดี และสามารถพิจารณาสั่งคดีได้อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม

ดังนั้น จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวว่าการที่กฎหมายมิได้บัญญัติถึงบทบาทและหน้าที่ของพนักงานอัยการในการสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นเด็ก และความไม่ชัดเจนของกฎหมายที่บัญญัติให้มีกรณีเหตุจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่ต้องรอสหวิชาชีพในการสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นเด็ก รวมถึงความต่อเนื่องของบทบาทพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญาที่มีการแบ่งแยกความรับผิดชอบการสอบสวนกับการฟ้องคดีออกจากกันเป็นเหตุให้พนักงานอัยการที่เข้าร่วมการสอบสวนกับพนักงานอัยการที่พิจารณาสั่งคดีในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กเป็นคนละคนกัน ทำให้ต้องเสียเวลาในการพิจารณาสำนวนการสอบสวน แทนที่จะพิจารณาสั่งคดีได้ด้วยความรวดเร็ว ทั้งที่เจตนารมณ์ของกฎหมายประสงค์ให้การมีพนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นคดี ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายและกระทบกระเทือนโดยตรงต่อการคุ้มครองสิทธิเด็กอันเป็นส่วนสำคัญในการคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็ก จึงเห็นสมควรที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้สอดคล้องกับการบังคับใช้ของกฎหมายและตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

¹⁹ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543 หมวด 4 การคุ้มครองเด็กในชั้นพนักงานอัยการ ข้อ 16 วรรคสอง.

“กรณีเป็นสำนวนการสอบสวนที่พนักงานอัยการเข้าคุ้มครองเด็กตามหมวด 3 ให้พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนขอรับแบบรายงานตามข้อ 14 วรรคสามมารวมเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวนดังกล่าว เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา”

ข้อ 14 วรรคสาม “ให้ศูนย์อำนวยการเก็บรักษาแบบรายงานการเข้าร่วมคุ้มครองเด็กในชั้นสอบสวน เพื่อส่งให้พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบรวมเข้าไว้ในสำนวนคดีอาญาต่อไป”

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีในการคุ้มครองสิทธิเด็กตลอดจนบทบาทของพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเด็กในชั้นสอบสวน

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาในชั้นสอบสวนคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก ในกรณีที่พนักงานอัยการไม่มีบทบาทในการกำกับการสอบสวน และกรณีเหตุจำเป็นเร่งด่วนที่อำนาจความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐมากกว่าที่จะคุ้มครองสิทธิเด็กหรือบุคคลที่เด็กร้องขอ รวมถึงพนักงานอัยการที่เข้าร่วมการสอบสวนกับพนักงานอัยการที่พิจารณาสังคดีเป็นคนละคนกัน ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นเด็กไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในชั้นสอบสวนอย่างเหมาะสม

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายที่เป็นเด็กตามกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของต่างประเทศ

4. เพื่อศึกษาเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกำกับการสอบสวนในชั้นสอบสวน และกรณีเหตุจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจรอบุคคลที่เกี่ยวข้องในการสอบปากคำให้หมายถึงเฉพาะบุคคลที่เด็กร้องขอเท่านั้น รวมถึงพนักงานอัยการที่เข้าร่วมสอบสวนจะต้องเป็นพนักงานอัยการที่พิจารณาสังคดี มาบังคับใช้ในการสอบสวนคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

พนักงานอัยการมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเด็ก ในชั้นสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ แต่กฎหมายดังกล่าวไม่มีบทบังคับเด็ดขาดให้พนักงานอัยการต้องเข้าไปกำกับการสอบสวนในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก และกรณีเหตุจำเป็นเร่งด่วนก็เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐมากกว่าที่จะคุ้มครองสิทธิเด็กหรือบุคคลที่เด็กร้องขอ ตลอดจนพนักงานอัยการที่เข้าร่วมการสอบสวนกับพนักงานอัยการที่พิจารณาสังคดีเป็นคนละคนกัน ซึ่งส่งผลให้ผู้เสียหายที่เป็นเด็กไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเพียงพอ และย่อมกระทบต่อการได้มาซึ่งความจริงจากการสอบปากคำที่เป็นเรื่องสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเด็กไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

การสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นเด็กในต่างประเทศกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าไปตรวจสอบความจริงตั้งแต่เริ่มแรกโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุด จึงสมควรให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ โดยกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าไปกำกับการสอบสวนในกรณีผู้เสียหายที่เป็นเด็ก และในกรณีเหตุจำเป็นเร่งด่วนควรกำหนดให้หมายถึงเฉพาะบุคคลที่เด็กร้องขอเท่านั้น ตลอดจนควรกำหนดให้พนักงานอัยการที่เข้าร่วมสอบสวนเป็นพนักงานอัยการที่พิจารณาสังคดีด้วย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิเด็กและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหายที่เป็นเด็กเป็นสำคัญ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาถึงบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเด็กตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในคดีอาญา พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 โดยขอบเขตการศึกษาเริ่มจากการศึกษาถึงแนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็ก และหลักเกณฑ์ของพนักงานอัยการในการเข้าร่วมการสอบสวนในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กและปัญหาการสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นเด็กในชั้นสอบสวน ปัญหาข้อกฎหมายในเรื่องเหตุจำเป็นเร่งด่วนในการสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นเด็ก รวมทั้งศึกษาอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการสอบสวนกับการพิจารณาสังคดี และศึกษาถึงมาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็กในชั้นสอบสวนตามกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับ การสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นเด็กในประเทศไทยว่ามีข้อดี ข้อเสียอย่างไร เพื่อแก้ไขบทกฎหมายให้สอดคล้องกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็กในประเทศไทย โดยคำนึงถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยฉบับนี้จะทำการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการใช่วิธีศึกษาโดยค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ บทความ วารสารกฎหมาย เอกสาร

งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และเอกสารต่างๆเพื่อนำมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายที่เป็นเด็กในชั้นสอบสวน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีในการคุ้มครองสิทธิเด็กตลอดจนบทบาทของพนักงานอัยการ ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเด็กในชั้นสอบสวน

2. ทำให้ทราบถึงปัญหาในชั้นสอบสวนคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก ในกรณีที่พนักงานอัยการไม่มีบทบาทในการกำกับการสอบสวน และกรณีเหตุจำเป็นเร่งด่วนที่อำนาจความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐมากกว่าที่จะคุ้มครองสิทธิเด็กหรือบุคคลที่เด็กร้องขอ รวมถึงพนักงานอัยการที่เข้าร่วมการสอบสวนกับพนักงานอัยการที่พิจารณาสังคดีเป็นคนละคนกัน ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นเด็ก ไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในชั้นสอบสวนอย่างเหมาะสม

3. ทำให้ทราบถึงบทบาทของพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายที่เป็นเด็กตามกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของต่างประเทศ

4. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกำกับการสอบสวนในชั้นสอบสวน และกรณีเหตุจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจรอบุคคลที่เกี่ยวข้องในการสอบปากคำให้หมายถึงเฉพาะบุคคลที่เด็กร้องขอเท่านั้น รวมถึงพนักงานอัยการที่เข้าร่วมสอบสวน จะต้องเป็นพนักงานอัยการที่พิจารณาสังคดี มาบังคับใช้ในการสอบสวนคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก